

18 січня 2018 року № 2268-VIII. URL: <https://zako№.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#№28>.

6. Указ Президента України “Про межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях” від 7 лютого 2019 року № 32/2019. URL: <https://zako№.rada.gov.ua/laws/show/32/2019#Text>.

Процюк Олеся Миколаївна,

старший викладач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДЕПОНУВАННЯ ПОКАЗАНЬ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливою складовою дотримання належної правової процедури під час судового розгляду кримінального провадження є безпосередність дослідження судом показань, речей, документів і висновків експертів. Згідно зі ст. 23 КПК України суд досліджує докази безпосередньо. Не може бути визнано доказами відомості, що містяться в показаннях, речах та документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених КПК України.

Обмеження засади безпосередності дослідження показань, речей і документів під час судового розгляду кримінального провадження в першій інстанції встановлюються нормами кримінального процесуального закону, які передбачають винятки із загального правила щодо особистого сприйняття судом доказів. Насамперед такі винятки стосуються випадків, у яких суд вправі приймати як доказ показання, речі та документи, що не були предметом його безпосереднього дослідження.

Отже, засада безпосередності дослідження доказів не є абсолютною і під час судового розгляду кримінального провадження в першій інстанції застосовується з урахуванням визначених КПК України винятків. Зокрема, винятки, встановлені ч. 1 ст. 97, ч. 1 ст. 225 та ч. 3 ст. 352 КПК України.

Кримінальним процесуальним кодексом України ст. 225 передбачено нову для кримінального провадження України процедуру депонування доказів, тобто допиту свідка чи потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні. Вона активно застосовується в практичній діяльності [1, с. 274].

Недоліком, на нашу думку, ст. 225 КПК України є те, що її положення не визначають вичерпний перелік підстав проведення допиту свідка чи потерпілого під час досудового розслідування в

судовому засіданні, адже законодавець вказує, що відповідний допит може бути проведений за наявності інших обставин, які можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань. Такими підставами можуть бути: найближчий переїзд особи на постійне проживання до віддалених країн, повернення чи тимчасовий приїзд з яких до України, а так само проведення слідчих (розшукових) дій в яких на запит правоохоронних органів України в порядку надання міжнародної правової допомоги значно ускладнені, існування загрози впливу на свідка чи потерпілого з боку зацікавлених осіб з метою схилення до відмови від показань або зміни показань на користь однієї із сторін кримінального провадження тощо [6, с. 84].

Ю. П. Аленін та В. Д. Берназ відносять до інших обставин, що можуть унеможливити допит свідка, потерпілого в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань: тяжке поранення, травма, загроза життю з боку співучасників тяжкого злочину, членів організованого злочинного угруповання, довгострокове відрядження, виїзд за кордон для постійного проживання, тощо. Іншими словами, виникає така ситуація, коли існує реальна загроза втрати доказів, інформації, яку можна отримати лише з показань свідків (насамперед кримінальної події). І. В. Гловюк в свою чергу до інших обставин, що можуть унеможливити допит свідка, потерпілого в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, посилаючись на судову практику, відносить родинні відносини, колишній шлюб, виїзд за межі України, значна віддаленість місця проживання, ризик того, що стосовно свідка можуть бути вчинені протиправні дії з метою змусити його змінити свої показання під час судового розгляду, дружні відносини, строк досудового розслідування та інші [1, с. 275]. Доцільно було б визначити вичерпний перелік підстав для проведення допиту свідка чи потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні.

Указом Президента України від 24.02.2022 в Україні введено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність [4].

Таким чином, внаслідок військової агресії російської федерації проти України всі без винятку органи кримінальної юстиції опинилися перед викликом: забезпечити виконання завдань кримінального провадження у складних умовах воєнного стану, якими, відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України є захист особи,

суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [2].

01.05.2022 набрав чинності Закон України № 2201-IX від 14.04.2022 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [3].

Концептуальною нормою вказаного закону є те, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині 1 статті 7 КПК України, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX¹ КПК України.

Частиною 11 ст. 615 КПК України дещо видозмінено засаду безпосереднього дослідження доказів у суді. Показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. У випадку використання як доказу показань, отриманих під час допиту підозрюваного, обов'язковою умовою є також участь захисника під час проведення такого допиту [2].

Отже, під час воєнного стану в Україні, ч. 11 ст. 615 КПК України по суті призупиняє дію ч.1 ст. 225 КПК України. В свою чергу, це спрощує процедуру збирання доказів та розгляду справ у суді першої інстанції.

Список використаних джерел

1. Гловюк І. В. Депонування показань свідка, потерпілого за кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 274–281.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon№.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального

провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

5. Хаммуді А. В. Особливості допиту потерпілого, свідка під час досудового розслідування в судовому засіданні. *Вісник ЛДУВС ім Е. О. Дідоренка*. 2016. № 2(76). С. 276–284.

6. Циткіч В. М. Проблемні питання забезпечення доказування слідчим суддею у ході проведення допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 3. С. 82–88.

Рощина Інна Олександрівна,
професор кафедри конституційного
та кримінального права ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», кандидат
юридичних наук, доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ САНКЦІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПРОФІЛАКТИЦІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кожен етап розвитку суспільства знаходить своє відбиття в злочинності. Зміни в суспільно-політичному ладі впливають на структуру й динаміку злочинності. Це повною мірою стосується й України, щодо якої Росія веде загарбницьку війну. З моменту початку війни в Україні збільшилася кількість особливо небезпечних злочинів, а санкції КК України явно не відповідають боротьбі з ними. Це дуже притаманно ст. 432 (Мародерство) КК України. Так, за час війни з Росією українські правоохоронці викрили у мародерстві 1200 громадян [1]. Термін «мародерство» походить від французького слова *maraudeur*, що перекладається як «грабіжник». Суть цього злочину полягає у привласненні чужого майна убитих чи поранених на полі бою.

Загальна декларація прав людини (1948 р.) є єдиним міжнародним актом загального характеру, який закріплює право людини на вільне володіння своєю власністю. Стаття 17 Загальної декларації прав людини прямо проголошує право приватної власності як основне і невідчужуване право людини та зазначає, що «1. Кожна людина має право володіти майном як одноособово, так і разом з іншими. 2. Ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна».